

การดำเนินงานและคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถิปุทธ :

ศึกษากรณีโรงเรียนประชาธาวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

“Performance and Characteristics of Students on Buddhism School Approach :
A Case Study in Pracharajwittaya School, Ngao District, Lampang Province”

ยศสรัล ยศบุญเรือง*

ผศ. ดร. พนมพร จันทรปัญญา**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธและเพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนประชาธาวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู จำนวน 20 คน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ของโรงเรียนประชาธาวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ปีการศึกษา 2556 จำนวน 230 คน รวมทั้งสิ้น 250 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนประชาธาวิทยา ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมตามกรอบตัวชี้วัดของโรงเรียนวิถิปุทธในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้นมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตประจำวัน และด้านการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นด้านที่ได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้นมากที่สุด พบว่า โรงเรียนส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครองมีการปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้นมากที่สุด ส่วนคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถิปุทธ โดยรวมได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมตามกรอบตัวชี้วัดของโรงเรียนวิถิปุทธในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้นมาก เช่นเดียวกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านกายภาพ (กายภาพ) ด้านศีล (สังคม) ด้านจิต (จิตใจ/อารมณ์)

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น

E-mail: nnnp.kysr@gmail.com

** อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น

และด้านปัญญา เมื่อพิจารณาด้านกายภาพ (กายภาพ) ซึ่งเป็นด้านที่ได้ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้นมากที่สุดพบว่า นักเรียนรู้จักการดูแลความสะอาดของร่างกายให้สะอาดตลอดเวลาที่มีการปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้นมากที่สุด

คำสำคัญ

การดำเนินงาน คุณลักษณะของนักเรียน โรงเรียนวิถีสพุทธ โรงเรียนประชาราชาวิทยา

Abstract

This research aimed to study performance of buddhism school approach and characteristics of students in buddhism schools approach of Pracharajwittaya School, Ngao District, Lampang Province. The population used on this study were 20 teacher and 230 Mattayomsuksa 1 up to Mattayomsuksa 6 students. The total number was 250. The data collecting method was questionnaire and semi structure interview questionnaire. The statistics used were frequency, mean and standard deviation. The findings were summarized as follows. Performance of Buddhism School Approach of Pracharajwittaya School, Ngao District, Lampang Province, it revealed that the overall was performed and behaved as a measure of Buddhism School Approach at a high level. When considered each aspect, it was found that all aspects were performed or behaved at the high level as well ranking from highest to the lowest means: environmental and interaction, personnel, management, physical and environmental, the basic activities of daily living and learning management. When considered environmental and interaction aspect, it was found that promoting school friend relationship were performed or behaved at the high level. Regarding the characteristics of students in Buddhism School Approach, it showed that the overall was performed and behaved as a measure of Buddhism School Approach at the high level. When considered each aspect, it was found that all aspects were performed or behaved at the high level as well ranking from highest to the lowest means: physical (physical), The canon (social), psychosocial (mental/emotional) and intelligence. When considered physical (physical) aspect, it was found that students took care of body thoroughly clean all the time were performed or behaved at the high level.

Keywords

Performance, Characteristics, Buddhism School Approach, Pracharajwittaya School

บทนำ

ปัจจุบันแนวคิดทางการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นให้นักเรียนมีความเก่งในเรื่ององค์ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2552 – 2559 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553, 11) มาเป็นการมุ่งเน้นผลิตนักเรียนที่มีความดี ตามแนวคิดที่ว่า คุณธรรมนำความรู้ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการที่ลงสู่การปฏิบัติของโรงเรียน โดยแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ (2548ก, 10 - 11) กล่าวว่า การศึกษาของกุลบุตร กุลธิดาและผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตของไทย มีฐานมาจากการใช้พุทธธรรมมาอบรมสั่งสอน แต่ไม่มีระบบของการศึกษาบังคับอย่างในยุคปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันแม้จะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มีได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานการศึกษา แต่นำระบบองค์ความรู้ตามโลกนิยม โดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนในการจัดการศึกษา ทำให้พุทธธรรมเองเริ่มห่างเหินจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้น และในความเป็นสมบัติของชาติที่ได้ก่อร่างสร้างฐานของวัฒนธรรมไทยมาแต่อดีต ด้วยคุณค่าอันดีขององค์ความรู้ในพุทธธรรม และระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการให้การศึกษาพัฒนาผู้เรียนทุกวัย กระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์กับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้มีคุณสมบัติของการเป็นคนดี เก่ง และมีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายแท้ของพุทธธรรมอยู่แล้วให้มีความชัดเจนขึ้น โดยผ่านการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อันเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่น ๆ ในวงกว้างต่อไป

นอกจากนี้ในตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ (2548ก, 9) ยังได้กล่าวอีกว่า วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย จนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ พุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริง และฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป คือ การกิน อยู่ ดู ฟัง จนถึงระดับการดำเนินชีวิตของนักบวชผู้มุ่งชีวิตบริสุทธิ์ และในทุกระดับยังผลให้ผู้ศึกษาเองมีความสุขพร้อม ๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปด้วยอย่างชัดเจน พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักเป็นระบบการศึกษา 3 ประการ เรียกว่าไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรม เพื่อพัฒนากาย

ความประพฤติ จิตใจและปัญญา ไตรสิกขาเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย อีกทั้งมีความง่ายยาก ตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียดซับซ้อนที่อยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้

การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิปุทธ ถือเป็นแกนหลักของการศึกษา ที่จะพัฒนามนุษย์สู่ชีวิตที่สมบูรณ์ ผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนวิถิปุทธ เริ่มตระหนักและประจักษ์ว่า นักเรียนในโครงการมีการพัฒนาด้านกาย ศีล จิต และปัญญา อย่างเป็นองค์รวมและต่อเนื่อง มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นทุกขณะ เป็นชีวิตที่เรียนรู้และพัฒนาไม่มีวันจบ อันเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการที่มีลักษณะแห่งบุคคลที่มีการเรียนรู้ ตลอดชีวิต คิดเป็น เฉลียวฉลาด แกร่งกล้า อดทน เพียรพยายาม คิดเห็นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ประสานประโยชน์ให้กับสังคมได้อย่างร่มเย็น สันติสุข (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547, 5)

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโน) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547, 31) ยังได้กล่าวอีกว่า กระทรวงศึกษาธิการได้มีโครงการโรงเรียนวิถิปุทธ ซึ่งหมายถึงโรงเรียนในระบบปกติทั่วไป แต่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ แสวงหาปัญญาและมีเมตตามาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต

กอปรกับปัจจุบันสังคมต้องการให้สถานศึกษาผลิตบุคลากรที่เป็นคนดีเพื่อเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ สอดรับกับหลักสูตรการศึกษาแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, 5) ที่ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเอาไว้ในหลักสูตร เพื่อพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก เช่นเดียวกับโรงเรียนวิถิปุทธที่กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนเอาไว้สำหรับเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นในโรงเรียน โดยเน้นวิธีการให้นักเรียนได้ปฏิบัติ และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการขัดเกลา ให้นักเรียนเกิดการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยผ่านกลไกของบ้าน โรงเรียน และชุมชน

โรงเรียนประชาราชวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำปาง เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถิปุทธตั้งแต่ พ.ศ. 2543 ตามทะเบียนของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จากการดำเนินงานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีแนวทางการดำเนินงานโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน และชุมชนซึ่งเป็นตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า

และด้านกระบวนการ ซึ่งด้านปัจจัยนำเข้ามี 3 ด้านย่อย ได้แก่ (1) ด้านบุคลากร (2) ด้านการบริหารจัดการ และ (3) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม และด้านกระบวนการ มี 3 ด้านย่อย ได้แก่ (1) ด้านการจัดการเรียนการสอน (2) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และ (3) ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตประจำวันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้วางไว้ โดยมีเป้าหมายหลักคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน หรือ การทำให้เกิดคุณลักษณะที่เหมาะสมตามตัวชี้วัดของการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธด้านผลผลิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านกายภาพ (กายภาพ) (2) ด้านศีล (สังคม) (3) ด้านจิต (จิตใจ/อารมณ์) และ (4) ด้านปัญญา ซึ่งได้ ดำเนินงานตามกรอบตัวชี้วัดของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธมาโดยตลอด แต่จากสถิติของกลุ่มงานปรับพฤติกรรม นักเรียน กลุ่มบริหารทั่วไป และงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มบริหารวิชาการ พบว่า มีนักเรียนที่ต้องได้รับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และมีพฤติกรรมที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงค่อนข้างมาก อาทิ มาโรงเรียนสาย หนีเรียน สูบบุหรี่ ทะเลาะวิวาท เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ และชู้สาว เป็นต้น ซึ่งไม่เป็นไปตามตัวชี้วัดด้านผลผลิต หรือ คุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธที่ผ่านเกณฑ์การประเมินมาตลอด และเป็นโรงเรียนแกนนำโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

ผู้วิจัยในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จึงมีความสนใจศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธและคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาธาวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ว่าเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การวางแผน และพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธให้ดียิ่งขึ้นในอนาคต รวมไปถึงใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธให้ดียิ่งขึ้นด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาธาวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาธาวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

วิธีการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูและนักเรียนโรงเรียนประชาธาวิทยา ปีการศึกษา 2556 ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารและครูจำนวน 20 คน และ 2) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 230 คนรวมทั้งสิ้น 250 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธกับคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนประชาธาวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง แบ่งออกได้ ดังนี้

2.1 การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธตามกรอบตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ (2548ก) ได้แก่

1) ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย (1) ด้านบุคลากร (2) ด้านการบริหารจัดการ (3) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

2) ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย (1) ด้านการจัดการเรียนการสอน (2) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และ (3) ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตประจำวัน

2.2 คุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธตามกรอบตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ กระทรวงศึกษาธิการ (2548ก) ผู้วิจัยอาศัยตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านผลผลิต (Output) มี 1 องค์ประกอบหลัก คือ พัฒนากาย ศีล จิต และปัญญาอย่างบูรณาการ ซึ่งจำแนกเป็นองค์ประกอบย่อยได้ 4 ด้าน คือ (1) กาย (กายภาพ) (2) ศีล (สังคม) (3) จิต (จิตใจ / อารมณ์) และ (4) ปัญญา

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 การดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 จังหวัดลำปาง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 คุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธเป็นแบบปลายเปิดผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยทั้งหมดได้ยืนยันว่าเครื่องมือฉบับดังกล่าวมีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาแล้ว จากนั้นจึงได้นำไปทดลองใช้ กับผู้บริหารและครูโรงเรียนประชารัฐธรรมคุณ อำเภองาว จังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .855 และผู้ทดลองตอบแบบสอบถามทุกคนมีความเข้าใจทางด้านภาษาที่ตรงกันกับเจตนาของผู้วิจัย

แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์บุคลากรและนักเรียนของโรงเรียนประชาธาเพิ่มเติมจากข้อค้นพบที่ได้จากแบบสอบถาม โดยการสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และสัมภาษณ์นักเรียนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจำนวน 20 คนรวมทั้งสิ้น 29 คน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 250 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นได้ทำการตรวจสอบพบว่าข้อมูลมีความสมบูรณ์ทุกฉบับ และนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

2) วิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธและคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธและคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีผลการวิจัย ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นนักเรียนจำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 92.00 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 และส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 11 – 20 ปี จำนวน 230 คนคิดเป็นร้อยละ 92.00

2. การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ตารางที่ 1

การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

รายการ	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
	N=250		
1. ด้านบุคลากร	4.38	0.51	มาก
1.1 บุคลากรมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระรัตนตรัย	4.44	0.52	มาก
1.2 บุคลากรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ลด ละ เลิกอบายมุข	4.34	0.47	มาก

ตารางที่ 1

การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง (ต่อ)

รายการ	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
	N=250		
2. ด้านการบริหารจัดการ	4.36	0.58	มาก
2.1 โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ และบริหารการ (บ ว ร) มีส่วนร่วมดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	4.41	0.55	มาก
2.2 โรงเรียนมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง	4.29	0.54	มาก
3. ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม	4.36	0.58	มาก
3.1 บริเวณโรงเรียนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุข สิ่งมอมเมาทุกชนิด	4.4	0.55	มาก
3.2 โรงเรียนมีการจัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียนเหมาะสม	4.36	0.59	มาก
4. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.33	0.6	มาก
4.1 โรงเรียนส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา	4.41	0.4	มาก
4.2 โรงเรียนจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน	4.27	0.57	มาก
5. ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์	4.39	0.58	มาก
5.1 โรงเรียนส่งเสริมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ทั้งครูต่อนักเรียน ครูต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อผู้ปกครอง	4.44	0.57	มาก
5.2 โรงเรียนส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น	4.34	0.55	มาก
6. ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตประจำวัน	4.34	0.57	มาก
6.1 โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมพุทธศาสนาเป็นประจำ และในโอกาสสำคัญอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีชีวิต	4.38	0.6	มาก
6.2 โรงเรียนส่งเสริมกิจกรรมการรับผิดชอบต่อดูแลรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย	4.3	0.54	มาก
เฉลี่ยรวม	4.36	0.57	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมและรายด้านได้ปฏิบัติหรือมีการแสดงพฤติกรรมนั้นมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิตประจำวัน และด้านการจัดการเรียนการสอน

3. คุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

ตารางที่ 2

คุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

รายการ	μ	σ	ระดับการปฏิบัติ
	N=250		
1. ด้านกายภาพ (กายภาพ)	4.31	0.64	มาก
1.1 นักเรียนรู้จักการดูแลความสะอาดของร่างกายให้สะอาดตลอดเวลา	4.34	0.6	มาก
1.2 นักเรียนรู้คุณค่าและรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีเป้าหมาย และคุ้มค่า	4.06	0.71	มาก
2. ด้านศีล (สังคม)	4.25	0.62	มาก
2.1 นักเรียนยกย่องคนที่ประกอบอาชีพสุจริต	4.42	0.61	มาก
2.2 นักเรียนเป็นผู้มีวินัย ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบของทางโรงเรียน	4.12	0.6	มาก
3. ด้านจิต (จิตใจ/อารมณ์)	4.19	0.67	มาก
3.1 นักเรียนเคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดา มารดา และครูอาจารย์	4.3	0.64	มาก
3.2 นักเรียนตั้งใจเรียน และหมั่นฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ	4.08	0.67	มาก
4. ด้านปัญญา	4.15	0.66	มาก
4.1 นักเรียนสามารถแยกแยะบาป-บุญ คุณ-โทษ มีประโยชน์-ไม่มีประโยชน์	4.27	0.65	มาก
4.2 นักเรียนมีการพัฒนาความคิด และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ	4.06	0.67	มาก
เฉลี่ยรวม	4.23	0.65	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมและรายด้านได้ปฏิบัติหรือมีการแสดงพฤติกรรมนั้นมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านกายภาพ (กายภาพ) ด้านศีล (สังคม) ด้านจิต (จิตใจ/อารมณ์) และด้านปัญญา

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

จากแบบสอบถามทั้งหมด 250 ชุด ซึ่งมีผู้ตอบคำถามแบบปลายเปิด จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มปัญหาและกลุ่มข้อเสนอแนะที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงเข้าด้วยกัน แล้วหาความถี่นำเสนอในแต่ละด้านดังนี้

1. การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธ

1.1 ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์

1) ปัญหา

- ครูบางคนไม่มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน (31)

2) ข้อเสนอแนะ

- ควรจัดกิจกรรมให้ครูเรียนรู้เรื่องวิถิพุทธไปพร้อม ๆ กับนักเรียน (29)
- ควรให้ครูอบรมในเรื่องของการเป็นกัลยาณมิตร (17)

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน

1) ปัญหา

- พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการให้ความรู้ค่อนข้างน้อย(20)
- บางวิชาไม่มีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ในการเรียนรู้รายชั่วโมง (13)

2) ข้อเสนอแนะ

- ควรให้พระสงฆ์มีบทบาทในการสอนเรื่องหลักธรรมมากขึ้น (19)
- ควรมีการนิเทศติดตามการนำหลักพุทธธรรม หรือคำสอนทางศาสนาเข้ามาบูรณาการใน

แผนการจัดการเรียนรู้และนำไปใช้จริง (10)

2. คุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ

2.1 ด้านกายภาพ (กายภาพ)

1) ปัญหา

- นักเรียนติดเกม บางครั้งในชั่วโมงคอมพิวเตอร์นักเรียนแอบเล่นเกม (17)
- นักเรียนบางคนแต่งตัวไม่ถูกระเบียบ (12)

2) ข้อเสนอแนะ

- โรงเรียนควรมีความเอาใจใส่ในเรื่องระเบียบ วินัย (14)

2.2 ด้านปัญญา

1) ปัญหา

- นักเรียนไม่รู้จักการแสวงหาความรู้ ใช้เวลาว่างอย่างเปล่าประโยชน์ (7)

2) ข้อเสนอแนะ

- ควรสนับสนุนให้นักเรียนหาความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ภายใต้การควบคุมดูแลของครู (7)

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

ประเด็นแรก การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีการจัดบรรยากาศและจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยที่ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ในโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ (โรงเรียนประชาชาวิททยา, 2556ก) เช่นเดียวกับ สุปรีดา เรืองพันธ์ (2551) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถิพุทธในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต ด้านการเรียนการสอน และด้านกายภาพ ตามลำดับ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2548ข, 15 - 22) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ไว้ว่า สถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศของการใฝ่เรียนรู้ และพัฒนา ไตรสิกขา หรือส่งเสริมการมีวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน มีบรรยากาศของการเคารพอ่อนน้อม ยิ้มแย้มแจ่มใส การมีความเมตตา กรุณาต่อกัน ทั้งครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู นักเรียนต่อนักเรียน และครูต่อครูด้วยกัน และสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น เช่น การลดละ เลิกอบายมุข การเสียสละ เป็นต้นสอดคล้องกับการสัมภาษณ์บุคลากรของโรงเรียนประชาชาวิททยาแห่งเมืองของการสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้ในโรงเรียน รวมถึงการสร้าง ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน และวัด

ประเด็นที่ 2 การดำเนินงานของโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนประชาชาวิททยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง มีบุคลากรไม่เพียงพอ และครูแต่ละคนต้องสอนหลายวิชา จึงไม่สามารถที่จะสอดแทรกในเรื่องของ วิถิพุทธเข้าไปในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างจริงจัง รวมไปถึงการมีกิจกรรมด้านอื่น ๆ ที่มาก ทำให้การเรียนรู้อ ในด้านพุทธธรรมยังไม่สามารถจัดได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งนักเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องของหลักธรรม และการนำมาปฏิบัติ (โรงเรียนประชาชาวิททยา, 2556ข) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์บุคลากรของโรงเรียน

ประชากรวิทยา ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากข้อค้นพบจากแบบสอบถามพบว่า ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการวิถีพุทธ แต่ไม่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างจริงจัง เนื่องจากถูกจำกัดด้วยเวลาและเนื้อหา ของวิชาหลัก และธรรมชาติวิชาที่สอดแทรกเรื่องของพุทธธรรมได้ยาก หรือขาดการติดตามนิเทศจากฝ่ายบริหารจึง ทำให้ไม่มีการนำแผนบูรณาการวิถีพุทธไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมในด้านการ จัดการเรียนการสอนมีการปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมนั้นมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนประชากรวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ได้มีการจัดชั่วโมงเรียนวิถีพุทธเพื่อให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านพุทธธรรมโดยเฉพาะ โดยจัดชั่วโมงเรียนวิถีพุทธทุกวันศุกร์ชั่วโมงที่ 1 โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การนิมนต์พระสงฆ์มาสอนโดยเฉพาะในช่วง ในเทศกาล หรือวันสำคัญต่าง ๆ รวมถึงการที่โรงเรียนประชากรวิทยาเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของพุทธสมาคมซึ่ง ได้รับสื่อการเรียนรู้อื่นต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงทำให้ สามารถช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น (โรงเรียนประชากรวิทยา, 2556ก)

ประเด็นที่ 3 คุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชากรวิทยา อำเภองาวจังหวัด ลำปาง พบว่า ด้านกายภาพ (กายภาพ) มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สอดคล้องกับ ญัตติกาล ลิมเฉลิม (2549) ศึกษาสภาพการ ดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า มีสภาพการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษาด้านกายภาพมีการปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนประชากร วิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมได้มีการพัฒนาทางด้านกายภาพอย่างสม่ำเสมอ อาทิ การส่งเสริมเรื่องการบริหารโภชนาการที่มีประโยชน์ การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย การแต่งกายให้ถูก ระเบียบและมีความเรียบร้อย ซึ่งทางโรงเรียนจะมีการตรวจติดตามทุกสัปดาห์ รวมไปถึงการส่งเสริมให้นักเรียน รู้จักเลือกใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านกิจกรรมทั้งภายในโรงเรียนและร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งสามารถสอดแทรกได้ในหลาย ๆ วิชา อาทิ สุขศึกษา สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ เป็นต้น สอดคล้องกับการ สัมภาษณ์นักเรียนโรงเรียนประชากรวิทยาซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากข้อค้นพบจากแบบสอบถามพบว่า โรงเรียนประชากรวิทยามีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีการบริโภคอาหารที่ถูกหลักอนามัย อาทิ กิจกรรม อย. น้อย มีการขอความร่วมมือในเรื่องของการปฏิบัติตนตามระเบียบโดยมีสารวัตรนักเรียนดูแล มีการเข้าร่วม โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้ เข้าใจ และรักธรรมชาติ พรรณไม้ และรู้จักวิธีอนุรักษ์ โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนรู้กิจกรรม เป็นต้น

ประเด็นสุดท้าย คุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชากรวิทยา อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนประชากรวิทยา อำเภองาว

จังหวัดลำปาง เป็นโรงเรียนที่อยู่ในชนบท มีนักเรียนที่มีความหลากหลายค่อนข้างมาก ทั้งความหลากหลายทางชนเผ่า ความหลากหลายทางฐานะครอบครัว ความหลากหลายทางสังคมในถิ่นที่อยู่ของนักเรียน หรือแม้กระทั่งความหลากหลายทางด้านสติปัญญาการรู้คิด จึงทำให้พื้นฐานในการคิด และรับรู้องค์ความรู้ต่าง ๆ ของนักเรียนไม่เท่ากัน บางคนอาจคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ได้ด้วยตนเอง แต่บางคนต้องมีผู้ชี้แนะถึงจะสามารถคิด และตัดสินใจได้ รวมไปถึงสภาพทางสังคมของคนที่เน้นการทำมาหากินเลี้ยงชีพ ขาดความกระตือรือร้นที่จะต่อสู้ดิ้นรน หรือแข่งขันกัน จึงทำให้นักเรียนมีการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับหลักการของโรงเรียนวิถีพุทธ สอดคล้องกับข้อมูลของกลุ่มงานช่วยเหลือดูแลนักเรียนที่ให้ครูที่ปรึกษาดำเนินการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อทราบปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน ทั้งข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลทางครอบครัว (โรงเรียนประชากรวิทยา, 2556ค) พบว่า นักเรียนมีพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเพื่อหาเลี้ยงชีพ บิดามารดาผู้ปกครองหวังพึ่งลูกในเรื่องของแรงงาน โดยไม่มีการติดตามในเรื่องของการเรียนเท่าที่ควร รวมไปถึงการที่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาในการดูแลนักเรียนได้อย่างเต็มที่ ทำให้นักเรียนขาดการดูแลเอาใจใส่ และแนะนำการปฏิบัติตนในทางที่ควร จึงทำให้นักเรียนบางคนไปมั่วสุม และเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่นเดียวกับการสัมภาษณ์นักเรียนของโรงเรียนประชากรวิทยาซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากข้อค้นพบจากแบบสอบถาม พบว่า นักเรียนบางกลุ่มมีการดำเนินชีวิตโดยไม่มีเป้าหมาย มาโรงเรียนเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการช่วยงานบิดามารดา และบางกลุ่มคบเพื่อนต่างวัย ทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรม โดยไม่มีการแยกแยะว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี หรือไม่ดี แต่เมื่อทำตามแล้วเกิดความภาคภูมิใจ เช่นการสูบบุหรี่ การหนีเรียน เป็นต้น ทำให้ไม่เกิดการพัฒนาตนเอง และการพัฒนาปัญญาตามที่โรงเรียนได้วางแนวทางไว้

สรุป

การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธและคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชากรวิทยา อำเภอเกาะ จังหวัดลำปาง ถึงแม้พบว่า การดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธและคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธมีการปฏิบัติหรือมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก แต่ควรที่จะมีการพัฒนาให้อยู่ในระดับสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติหรือมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก แต่ก็มีปัญหาและข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถามในหลายประเด็น เช่นเดียวกับคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธด้านปัญญา ซึ่งในการพัฒนานั้นควรอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งโรงเรียน บ้าน และวัด ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธและคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชากรวิทยา อำเภอเกาะ จังหวัดลำปาง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธและคุณลักษณะของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนประชากรวิทยา อำเภอเกาะ จังหวัดลำปางดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการวิเคราะห์และพัฒนากิจการการเรียนการสอนโดยการบูรณาการลงไปในแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ และสามารถประเมินผลได้ว่านักเรียนทำได้หรือไม่ รวมทั้งวิเคราะห์ธรรมชาติวิชาในแต่ละสาระด้วยว่าจะสามารถนำไปบูรณาการการจัดการเรียนการสอนลงในเนื้อหาใด หน่วยใด และใช้วิธีการบูรณาการอย่างไรจึงได้เกิดผลมากที่สุด

2. ด้านปัญญา ควรมีการวิเคราะห์ และวางแผนการพัฒนา โดยอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคน ซึ่งโรงเรียนอาจจะจัดค่ายซึ่งจัดเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านความคิด และพัฒนางาน หรืออาจขอความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยกิจกรรมดังกล่าวควรเน้นในเรื่องกระบวนการคิด และการทำงาน อาทิ กิจกรรมอาสาพัฒนาชุมชน เป็นต้น อีกทั้งยังต้องจัดกิจกรรมให้ต่อเนื่องเพื่อเอื้อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความคิด และพัฒนางานอย่างเต็มความสามารถ

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปมีดังนี้

1. ควรวิจัยเรื่องจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม

2. ควรวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาด้านความคิด และพัฒนางานของนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2548ก). **ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

_____. (2548ข). **แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัทออนป้า.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ณัฐริกา ลีเมลิ้ม. (2549). **การศึกษาสภาพการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต 1**. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). **โรงเรียนวิถีพุทธ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

โรงเรียนประชาราชาวิทยา. (2556ก). **รายการประชุมสรุปงานกลุ่มบริหารวิชาการ ประจำปีการศึกษา 2556**. ลำปาง: โรงเรียนประชาราชาวิทยา.

_____. (2556ข). รายงานผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ประจำปีการศึกษา 2556. ลำปาง: โรงเรียนประชาประชาวิทยา.

_____. (2556ค). รายงานผลการปฏิบัติงานกลุ่มงานช่วยเหลือดูแลนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2556. ลำปาง: โรงเรียนประชาประชาวิทยา.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552 – 2559). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทพริกหวานกราฟฟิค.

สุปรีดา เรืองพันธ์. (2551). การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.